

УДК: 811:378:004

**ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА
КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ-
АГРАРІЇВ У НЕЗАЛЕЖНІЙ
УКРАЇНІ**

О.В. ВОЛОШИНА, канд.
філологічних наук, доцент
Вінницький національний аграрний
університет

У статті розглянуто сутність розвитку впровадження іношомовної комунікативної компетентності в освітньому просторі незалежної України. У наш час, кожний фахівець будь-якої галузі повинен вільно володіти іноземними мовами. Це допоможе йому як в професійній діяльності, так і в повсякденному спілкуванні. Реформування освіти є одним із ключових питань розвитку країни та покращення її іміджу у світі. Розвиток міжнародного співробітництва України, нові технології, розширення контактів, обмін фахівцями дає змогу досягти спеціалістам високого рівня розвитку іношомовної комунікативної компетентності. Даний рівень дозволив би їм здійснювати безпосереднє спілкування із зарубіжними партнерами. Навчання мові в Україні реалізується через систему загальноосвітніх навчальних закладів із чітко визначеними основними формами навчання.

Ключові слова: іношомовна комунікативна компетентність, освітній простір, кожний фахівець, галузь, володіння іноземною мовою, професійна діяльність, повсякденне спілкування, реформування освіти, ключове питання, міжнародне співробітництво, нові технології.

Літ. 7.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільство потребує фахівців-аграріїв, яких мають вирізняти дві якості: вільне володіння іноземними мовами як під час своєї професійної діяльності, так і в повсякденному спілкуванні, а також готовність до професійної діяльності в інформаційному суспільстві. Взаємовизначальний характер цих якостей значною мірою впливає на освітнє середовище і змушує, долаючи певну його консервативність та інерційність, шукати, пропонувати та запроваджувати нові дидактичні прийоми та методи з метою інтенсифікації процесу навчання іноземним мовам.

Наразі, реформування освіти є тією ключовою ланкою, від якої залежить не тільки рівень загальної культури і професіоналізму громадян, а й успішність розвитку країни, її імідж у світі.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених даній проблемі. Окремі аспекти іношомовної комунікативної компетентності студентів-аграріїв відображено в працях Б. Антоненко-Давидович, М Пентилюк, Н. Дзюбишиної-Мельник, Ю. Захарової, І. Макодай, О. Тинкалюк. Проте питання

іншомовної комунікативної компетентності спеціалістів різних галузей лишається актуальним.

Метою даної статті є дослідження питань розвитку міжнародного співробітництва України, нових технологій, розширення контактів, обміну фахівцями, що передбачає досягнення студентами такого рівня розвитку іншомовної комунікативної компетентності, який дозволив би здійснювати безпосереднє спілкування із зарубіжними партнерами у професійній діяльності в усній чи письмовій формі.

Актуальність дослідження.

Незважаючи на наявні досягнення у вирішенні проблеми навчання іншомовного мовлення за фахом у аграрних навчальних закладах, питання психолого-лінгвістичних особливостей вивчення іноземної мови залишається все ще до кінця не вирішеним. Низький рівень іншомовної компетентності випускників можна пояснити, перш за все, недостатнім упровадженням у навчальний процес новітніх технологій, форм і методів активного навчання [4].

Виклад основного матеріалу.

У сучасному світі спостерігаються дві різноспрямовані тенденції – інтеграційні процеси, які ставлять людину перед необхідністю знати принаймні одну із мов міжнаціонального спілкування, та прагнення кожної нації до збереження своєї мови, культури та самобутності. Розв'язанню цієї проблеми значною мірою сприяє, як показує світовий освітній досвід, мультилінгвальна або білінгвальна освіта, оскільки державні системи освіти повинні забезпечити право кожної людини на освіту рідною мовою та створити відповідні умови для вивчення мов міжнародного спілкування, що гарантоване низкою міжнародних документів та декларацій.

Історично склалось так, що протягом століть територія сучасної України була під впливом різних держав, а відтак і різноманітних мов та культур, що і спричинило до зародження, в першу чергу, білінгвізму.

Україна є порівняно етнічно однорідною країною, де етнічні українці становлять приблизно 75 % населення. Однак в окремих регіонах мешкають представники різних національних меншин, серед яких поляки, угорці, румуни, молдовани, росіяни тощо. На сьогодні у межах незалежної України проживає більше сотні етнічних груп.

Система неперервної мовної освіти, а також мовна політика України сприяють оволодінню державною мовою, знанню рідної мови, а також вивченню іноземних мов, що в комплексі сприяє розумінню інших культур та розвитку толерантності до представників інших етнічних груп населення.

Мовна освіта в Україні реалізується через систему загальноосвітніх навчальних закладів із чітко визначеними основними мовами навчання.

У більшості шкіл навчання здійснюється державною – українською мовою, а іноземна мова вивчається як окремий предмет, можливо вивчення також як окремого предмета будь-якої мови національної меншини.

Водночас функціонують школи з навчанням мовами національних меншин, де усі навчальні дисципліни, крім української мови та літератури, іноземної мови, вивчаються мовою відповідної національної меншини (кримськотатарською, російською, польською, угорською, румунською, молдовською).

Як показує на цей час практика, недоліком такої системи можна назвати той факт, що учні загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою, які знаходяться у регіонах, де мешкає та чи інша національна меншина, отримують недостатньо знань про мову й культуру останньої. Водночас, учні загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин не отримують високого рівня знань з української мови і, як результат, у них виникають проблеми в отриманні вищої освіти, де викладання навчальних дисциплін здійснюється державною мовою; а також труднощі в знаходженні престижної роботи та інше.

З огляду на зазначене вище суспільство все більш приходить до розуміння того, що створення мультлінгвальних або білінгвальних загальноосвітніх навчальних закладів є доцільнішим, а ніж формування навчальних закладів із навчанням виключно мовою національної меншини, адже не завжди є можливість забезпечити такі школи фахівцями зі всіх дисциплін, які б були носіями мови національної меншини чи володіли нею на рівні носія. Окрім того існує ризик, що випускники таких шкіл опиняться у мовній ізоляції, відрізані від кар'єрних можливостей на відміну від випускників загальноосвітніх навчальних закладів, навчання в яких здійснюється декількома мовами.

З метою підтвердження висновків, наведених вище, та необхідністю реального оцінювання ставлення до можливості більш ширшого застосування мультлінгвальної (білінгвальної) освіти в початкових закладах України, в квітні-травні 2015 року було проведено опитування учнів 9-11 класів та вчителів шкіл, педагогічних працівників районних відділів освіти, методичних служб Одеської, Закарпатської, Чернівецької областей.

За результатами анкетування близько 76,7% учнів вважають багатомовну освіту перспективною та ставляться до її впровадження позитивно з огляду на можливість в подальшому отримати вищу освіту за кордоном, знайти престижну роботу, більш ширшого спілкування з представниками інших країн. Ця категорія учнів вже на цей час досконало або добре володіє від 3, а в окремих випадках, до 5 мов (державною, рідною, однією з іноземних мов, а додатково тією мовою, якою володіють і розмовляють в родині).

Менша частина учнів висловила негативне ставлення до багатомовної освіти, віддаючи перевагу тій системі освіти, що на цей час функціонує в Україні, та мотивуючи свою відмову значним перевантаженням при вивченні декількох мов, що, на їх погляд, може призвести до зниження якості знань з інших предметів.

Опитування вчителів та педагогічних працівників показало, що більшість - 68,5 %, незалежно від віку, посади, предмета викладання, вважає за доцільне та позитивно відносяться до перспективи розвитку багатомовної освіти в навчальних закладах їх регіонів та підтвердили бажання працювати у цьому напрямку.

Інша частина виступила категорично проти або не визначилися у своїх поглядах, мотивуючи, що введення такої освіти буде потребувати великих фінансових витрат, глобальної перепідготовки педагогічних кадрів, несприйняття такої освіти з боку батьків тощо. Цікаво, що до цієї категорії вчителів відносяться ті, що працюють в основному в загальноосвітніх навчальних закладах із навчанням українською мовою, де тільки вивчаються як предмет іноземні мови.

У світі склалися деякі сталі визначення, що стосуються мультилінгвального (білінгвального) навчання та освіти, які необхідно знати при створенні цієї системи у тому чи іншому навчальному закладі. В той же час необхідно визначити деякі розходження серед науковців, політиків, освітян щодо тлумачення змісту окремих термінів та визначень [1].

Багатомовність (мультилінгвізм, плюрилінгвізм) – поняття, що визначає співіснування більше двох мов у мовленнєво-мисленнєвій сфері особи, яка використовує ці мови в різних комунікативних ситуаціях залежно від мети спілкування, місця реалізації акту комунікації.

Однак, Рада Європи розрізняє поняття багатомовності і плюрилінгвізму: багатомовність стосується розмаїтості мов, представлених у тому чи іншому географічному регіоні, тоді як плюрилінгвізм означає перелік мов, якими користується певна особа. Одним словом, Європа, як і Україна, є багатомовним суспільством, оскільки на її території існує багато мов. А в межах їх спільнот існують як плюрилінгвальні громадяни, які володіють декількома мовами, так і монолінгвальні громадяни, які володіють лише однією мовою.

Білінгвізм – поняття, яке визначає явище, що передбачає співіснування, взаємовплив і взаємодію двох мов у природному і штучному двомовному середовищі, в якому особи та соціальні групи володіють двома мовами на однаковому або різному рівнях.

Білінгвальна освіта – освіта, коли в процесі навчання використовуються дві мови – рідна (перша) та державна або іноземна (друга). Форми використання обох мов, а також види дидактичних матеріалів та їх мова не регламентуються, але рівень має відповідати середній мовній компетентності відповідної груп.

Білінгвальне навчання – таке навчання, яке передбачає одночасне застосування двох мов у роботі з того чи іншого предмета – державної та рідної (коли вони не збігаються), державної й іноземної та ін. Двомовне навчання застосовують у роботі з одного, кількох чи усіх предметів навчального плану.

Іноземна мова – мова, яка в рамках освітніх програм вивчається як окремий навчальний предмет та яка, як правило, для вивчення інших предметів не використовується [2].

Головна відмінність між мультилінгвальною (білінгвальною) освітою від традиційної у тому, що мови викладання у цій системі є не тільки засобом навчання, а також метою глибшого засвоєння цієї мови. Тому у процесі навчання необхідно балансувати між навчальним матеріалом на уроці, який направлений на зміст навчального предмета, та матеріалом, що направлений на поглиблення знання самої мови, якою ведеться урок. Це означає, що при наданні роз'яснення суті складних проблем та наукових понять, необхідно враховувати рівень володіння мовою та при недостатньому його рівні володіння необхідно використовувати більш доступну для учня мову.

Знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. Інтерес до вивчення мов традиційно великий, бо перефразовуючи відомий вислів, можна сміливо сказати, що той, хто володіє мовами, володіє світом.

Загалом людина, яка володіє мовами, – різнобічно розвинута особистість, володіє кращими здібностями до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми. Зовсім недавно вчені з Лондонського університету шляхом проведення великого статистичного та наукового дослідження прийшли до висновку, що люди, які вчать іноземні мови, мають більш гнучке і оригінальне мислення. Цей висновок базується на тому, що вчені науковим шляхом підтвердили прямий зв'язок між активністю сірої речовини і знанням кількох мов.

Відома приказка говорить: «Скільки мов ти знаєш, стільки раз ти людина». Тобто, чим більше мов на сьогодні ти знаєш, тим краще. Адже, кожна мова – це ключ, який відкриває двері до чогось свого, до чогось нового.

Так, наприклад, англійська мова – це офіційна мова міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і мистецтв. 80% ділового мовного простору займає саме вона. Кожен з нас все частіше стикається з нею у спілкуванні з партнерами по роботі і на відпочинку. Англійська мова використовується при заповненні анкет, складання резюме, у діловому та приватному листуванні.

Володіння англійською мовою – вже не дивовижна навичка, а необхідність. Нині її навчають у дитячих садках, школах, вузах, не кажучи вже про численні курси та тренінги.

Іншомовна освіта учнів старшої школи характеризується зміною пріоритетів як у змісті навчання, так і у формах його реалізації. Визначальними стають види діяльності, що забезпечують умови різноканалльної парної та групової мовленнєвої взаємодії через виконання різноманітних творчих вправ і завдань, які сприяють задоволенню іншомовних комунікативних потреб

старшокласників, зумовлених їхніми інтересами, навчальним і життєвим досвідом, перспективами професійної діяльності. Іншомовні навчальні досягнення випускників школи мають відповідати рівню В-1+.

Шкільна мовна освіта поглиблюється у **вищих навчальних закладах**, де, залежно від рівня державної акредитації, спеціалізації, обраного студентами фаху, диференціюється обсяг і зміст мовних і мовленнєвих знань, умінь і навичок. Університетська освіта дає можливість удосконалювати володіння мовами, насамперед державною, рідною та що найменше однією з іноземних, адже належне знання мов передбачає вільне оперування мовними ресурсами, реалізацію комунікативних намірів, розвиток умінь працювати з фаховими і художніми текстами, довідковою літературою тощо.

Передбачається удосконалення власного мовлення впродовж життя, на етапі **післядипломної освіти** [3].

Особливістю іншомовної професійної компетентності майбутнього фахівця є її зв'язок із професійною свідомістю, професійними цінностями та ідеалами, оскільки йдеться про ступінь сформованості професійного рівня, стилю професійного спілкування у різних соціально-рольових ситуаціях.

Набуття іншомовної професійно спрямованої компетентності дозволить майбутньому фахівцеві виконувати різні види робіт з оригінальною літературою зі спеціальності, а саме: розуміти зміст, вміти отримати необхідну інформацію, перекласти або реферувати необхідний матеріал; мати навички діалогічного мовлення, а також володіти зв'язним монологічним мовленням на рівні як самостійно підготовленого, так і непідготовленого висловлювання, розуміти діалогічне та монологічне мовлення в межах вивченого матеріалу; володіти навичками як усного, так і письмового перекладу з іноземної мови на рідну та навпаки; знати основи ведення ділової документації іноземною мовою, вести ділове листування, переговори тощо; володіти основними навичками двостороннього перекладу; використовувати словники та довідковий матеріал при перекладі; вміти стисло та точно висловлювати думки обома мовами; вміти використовувати засоби сучасних інформаційних технологій під час спілкування та передачі інформації.

Висновки. Отож, іншомовна комунікативна компетенція розглядається як сукупність знань, навичок, володіння якими дозволяє студентам практично застосовувати знання іноземної мови в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях із врахуванням лінгвістичних і соціальних правил, яких дотримуються носії мови. Необхідно зазначити, що оволодіваючи іншомовною комунікативною компетентністю, важливо не втратити свою власну ідентичність, сформовану в рідному соціокультурному просторі; не потрібно намагатися повністю уподібнитись носієві мови, яка вивчається [6].

Список використаної літератури

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо ? / Б.Д. Антоненко-Давидович. – К.: Українська книга, 1997.
2. Ваш репетитор з української мови: Посібник / Колектив авторів під керів. М.І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2000.
3. Дзюбишина-Мельник. Н.Я. / Культура мови на щодень / Н.Я. Дзюбишина-Мельник, Н.С. Дужик, С.Я. Єрмоленко та ін. – К.: Довіра, 2000.
4. Захарова Ю. Навчання іноземними мовами у сучасних мультимедійних лінгвістичних лабораторіях і занурення в національний колорит і мультимедійний формат / Ю. Захарова, А. Джужа // Вища школа. – 2012. – №9 – С. 81-91.
5. Макодай І.І. оволодіння культурою у процесі вивчення іноземної мови // Макодай І.І актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов. – 2003. – Вип. 7. – С. 39-43.
6. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів / О. Тинкалюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – Вип 24. – С. 53-63.
7. Указ Президента України №641/ 2015: Про оголошення 2016 року роком англійської мови в Україні.

Список використаної літератури у транслітерації / References

1. Antonenko-Davydovych B.D. Yak my hovorymo? / B.D. Antonenko-Davydovych. - K .: Ukrayinska knyha, 1997.
2. Vash repetytor z ukrayinskoyimovi: Posibnyk / Kolektivavtorivpidkeriv. M.I. Pentylyuk. - K .: Lenvit, 2000.
3. Dzyubyshyna-Melnyk. N.YA. / Kultura movy na shchoden / N.YA. Dzyubyshyna-Melnyk, N.S. Duzhik, S.YA. Yermolenko ta in. - K .: Dovira, 2000.
4. Zakharova YU. Navchannya inozemnyy movamy u SUCHASNYKH multymediynykh linhvistichnykh laboratoriyakh y Zanurennya v natsionalnyy koloryt y multymediyniy format / YU. Zakharova, A. Dzhuzha // Vyshcha shkola. - 2012. - №9 - S. 81-91.
5. Makoday I.I. ovolodinnya kulturoyu u protsesi Vyvchennya inozemnoyi movy // Makoday I.I Aktualni problemy linhvistiki ta metodyky vykladannya inozemnykh mov. - 2003. - Vyp. 7. - storinka 39-43.
6. Tynkalyuk O. Sutnist y struktura inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti studentiv nemovnykh spetsialnostey Vyshchykh Navchalnykh Zakladiv / O. Tynkalyuk // Visnyk Lvivskoho universytetu. Ceriya pedahohichna. - 2008. - Vyp 24. - S. 53-63.
7. Ukaz Prezydenta Ukrayiny №641 / 2015: Pro oholoshennya 2016 roku rokom anhliyskoyi movy v Ukrayini.

АННОТАЦИЯ
ИНОЯЗЫЧНАЯ КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ
СТУДЕНТОВ-АГРАРИЕВ В НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЕ /
ВОЛИШИНА О.В.

В статье рассмотрены сущность развития внедрения иноязычной коммуникативной компетентности в образовательном пространстве независимой Украины. В наше время, каждый специалист любой отрасли должен свободно владеть иностранными языками. Это поможет ему как в профессиональной деятельности, так и в повседневном общении. Реформирования образования является одним из ключевых вопросов развития страны и улучшения ее имиджа в мире. Развитие международного сотрудничества, новые технологии, расширение контактов, обмен специалистами позволяет достичь специалистам высокого уровня развития иноязычной коммуникативной компетентности. Данный уровень позволил бы им осуществлять непосредственное общение с зарубежными партнерами. Обучение языку в Украине реализуется через систему общеобразовательных учебных заведений с четко определенными основными формами обучения.

Ключевые слова: *иноязычная коммуникативная компетентность, образовательное пространство, каждый специалист, отрасль, владение иностранным языком, профессиональная деятельность, повседневное общение, реформирование образования, ключевой вопрос, международное сотрудничество, новые технологии.*

ANNOTATION
FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF AGRARIAN STUDENTS IN
INDEPENDENT UKRAINE / VOLYSHYNA O.V.

This article deals with the essence of development, the introduction of foreign language communicative competence in the educational space of independent Ukraine. Nowadays, every professional in any industry must be fluent in foreign languages. It will help him in professional work and in everyday communication. Reforming education is one of the key development issues of the country and improve its image in the world. The development of international cooperation, new technologies, expansion of international contacts, exchange of specialists allows us to achieve high-level professionals of development of foreign language communicative competence. This level would allow them to perform direct communication with foreign partners. Language training in Ukraine is realized through the system of secondary schools, with the main clearly definite forms of training.

Keywords: *foreign language communicative competence, educational space, every professional(specialist), branch(field), foreign language mastering, professional activities, everyday communication, education reform, a key question, international cooperation, new technologies.*

Авторські дані

Волошина Оксана Володимирівна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземної мов Вінницького національного аграрного університету (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3. e-mail: lebedeva@vsau.vin.ua)